

Szlak powstał dla upamiętnienia i popularyzacji stolarskich tradycji miasta. Podstawowa trasa o długości 1,2 km (w obie strony) rozpoczyna się w Salonie Meblowym Stolarzy Swarzędzkich (1), a kończy w Swarzędzkim Centrum Historii i Sztuki (6). Warto również odszukać obiekty usytuowane poza główną trasą: dawny Zakład Nr 1 Swarzędzkich Fabryk Mebli (7) oraz meble miejskie (B-F). Szlak można zwiedzać samodzielnie, korzystając z tablic edukacyjnych i gry terenowej – questu „O swarzędzkich meblach” (do pobrania ze strony szlaku) albo w ramach wycieczek z przewodnikiem.

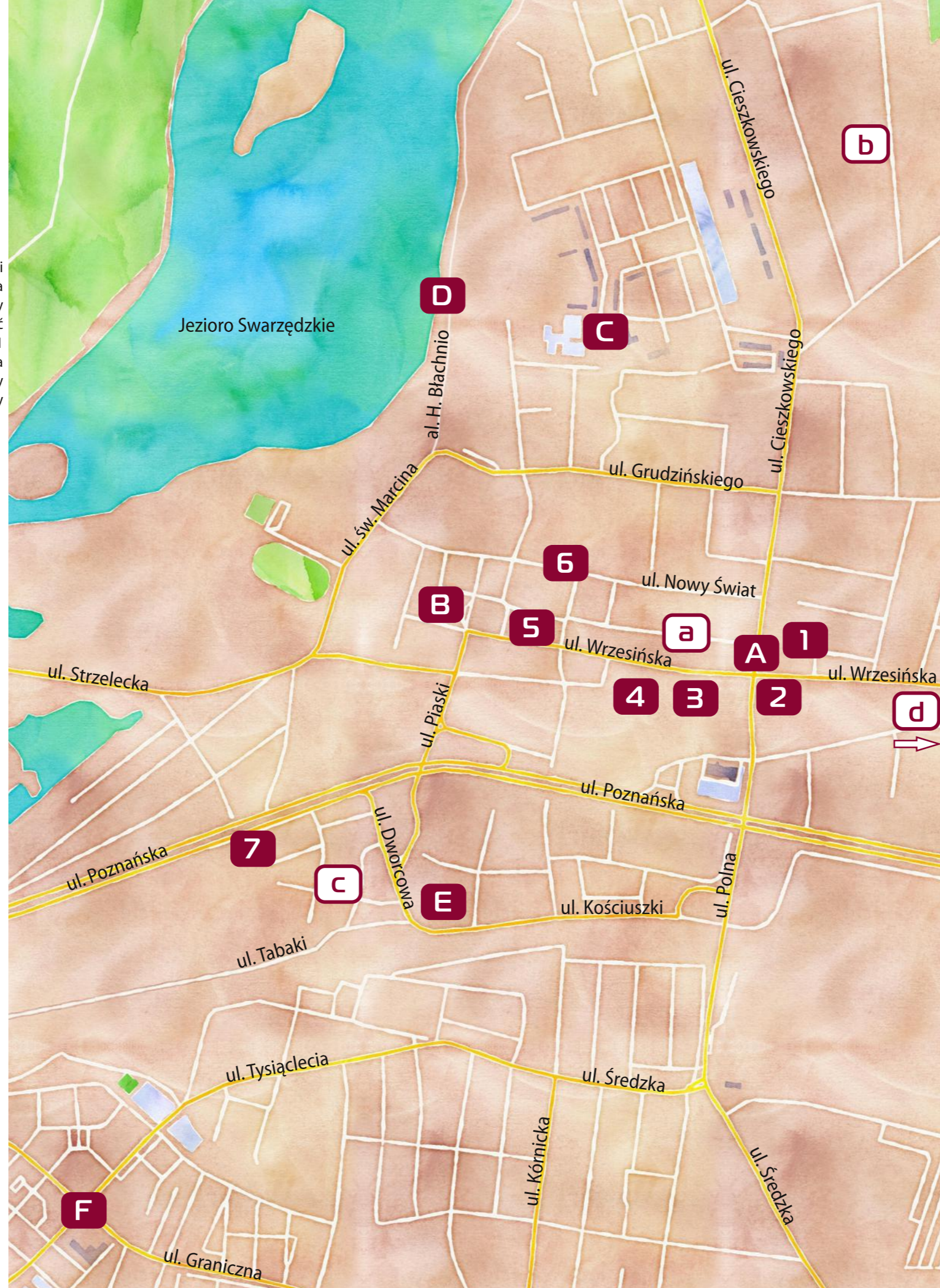
www.szlakmeblowy.swarzedz.pl

Podstawowe obiekty:

- 1** Salon Meblowy Stolarzy Swarzędzkich
dawny Rzemieśniczy Pawilon Meblowy, ul. Wrzesińska 41
- 2** Figura Świętego Józefa
ul. Wrzesińska 38 (skrzyżowanie z ul. Polną)
- 3** Dom Antoniego Tabaki (tablica pamiątkowa)
ul. Wrzesińska 24
- 4** Dawny Zakład Nr 2 Swarzędzkich Fabryk Mebli
wcześniej Specjalna Fabryka Krzesel i Stołów Antoniego Tabaki,
ul. Wrzesińska 22
- 5** Ratusz w Swarzędzu – figura stolarza
ul. Rynek 1
- 6** Swarzędzkie Centrum Historii i Sztuki
dawna remiza Ochotniczej Straży Pożarnej, ul. Bramkowa 6
- 7** Dawny Zakład Nr 1 Swarzędzkich Fabryk Mebli
wcześniej Tartak Parowy – Obróbka Drewna Franciszka Zawadzkiego (tablice pamiątkowe), ul. Poznańska 25

Meble miejskie:

- A** Krzesło XL – figura stolarza
ul. Wrzesińska 41
- B** Ławka i stół
pl. Niezłomnych
- C** Regał na kwiaty
os. Czwartaków (pomiędzy Szkołą Podstawową Nr 3
i Przedszkolem Miś Uszatek)
- D** Łóżko plażowe
al. Henryka Błachnio (przystań nad Jeziorem Swarzędzkim)
- E** Wieszak z ławeczką
ul. Dworcowa 7 (naprzeciw dworca kolejowego)
- F** Dwa krzesła
skrzyżowanie ul. Granicznej z ul. Tysiąclecia

Podkład mapy: Stamen Design, CC-BY-3.0, Dane mapy: OpenStreetMap, CC-BY-SA

Wycieczki z przewodnikiem

W programie między innymi:

- Salon Meblowy Stolarzy Swarzędzkich – historyczny pawilon prezentujący meble współczesnych producentów,
- Krzesło XL z figurą stolarza – charakterystyczny punkt miasta,
- Dom Antoniego Tabaki – twórcy najnowocześniejszego zakładu meblarskiego w Polsce międzywojennej,
- Dawna siedziba Specjalnej Fabryki Krzesel i Stołów A. Tabaki, późniejszy Zakład Nr 2 słynnych Swarzędzkich Fabryk Mebli,
- Nowoczesna ekspozycja Swarzędzkiego Centrum Historii i Sztuki,
- Odkrywanie sekretów pracy stolarza lub tapicera podczas wizyty w **czynnym zakładzie rzemieślniczym** (wyłącznie z przewodnikiem):

Zakład Stolarski Kazimierz Kasprzak
Swarzędz,
ul. Wrzesińska 29
tel. 61 817 23 66

ZPHU Dariusz Szymański
Swarzędz,
ul. Cybińska 24
tel. 61 817 28 77
www.meble-rs.pl

Zakład Tapicerski Jerzy Bielawiak
Swarzędz,
ul. Kręta 10
tel. 506 119 406

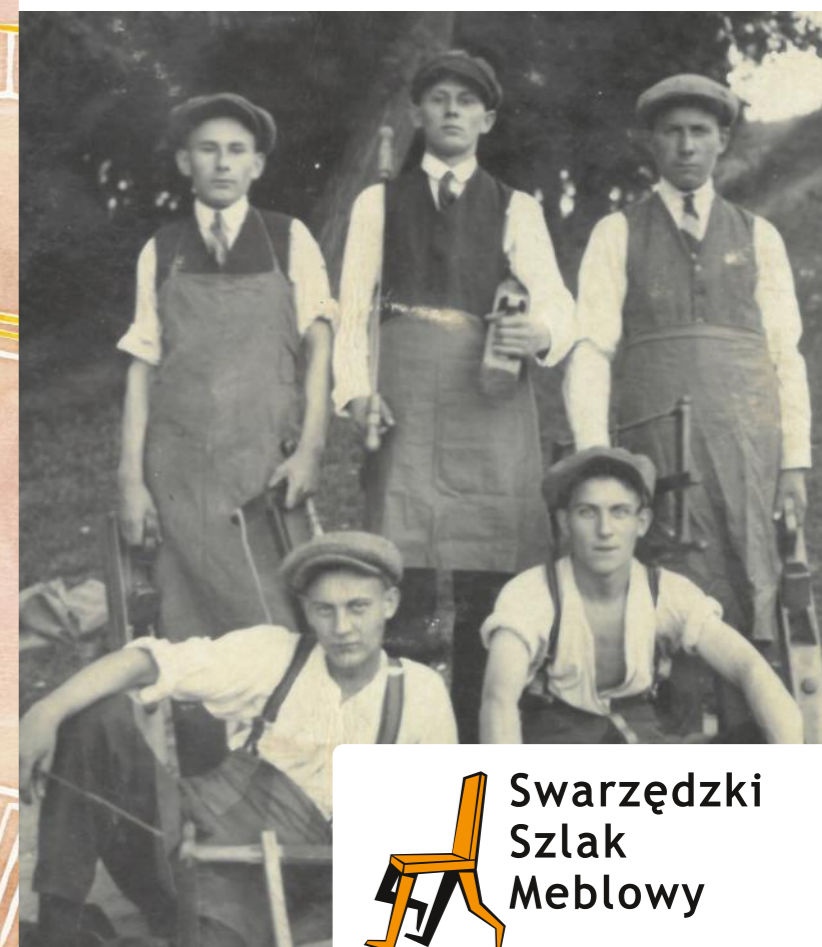
Zakład Stolarski Rafał Maćkowiak
Swarzędz,
ul. Wrzesińska 95
tel. 61 817 32 33

Quest O swarzędzkich meblach

Wybierz się na niezwykle spacer z grą terenową, by odkryć skarb i poznać tajemnice miasta stolarzy! Czas gry: około 45 minut, miejsce startu: Krzesło XL (ul. Wrzesińska 45).

Informacje i zapisy na wycieczkę, karta gry do pobrania:

www.szlakmeblowy.swarzedz.pl

Swarzędzki Szlak Meblowy

Swarzędz
Dobrze trafiles!

SWARZEDZKIE CENTRUM HISTORII I SZTUKI

PRODUCENCI MEBLI SWARZEDZKICH

POZnań. travel
POZNAŃSKA LOKALNA ORGANIZACJA TURYSTYCZNA

Miasto stolarzy

W powszechnej świadomości Swarzędz kojarzy się z meblami. Czy faktycznie zasłużył sobie na miano stolicy polskiego meblarstwa? Zapraszamy na pasjonującą wycieczkę, która pozwoli odsłonić tajemnice przeszłości i te różnice Swarzędza – miasta stolarzy.

Od początku istnienia Swarzędza, który prawa miejskie uzyskał w 1638 r., rozwijało się rzemiosło, a miasto przez pewien czas było znaczącym ośrodkiem włókienniczym. W drugiej połowie XIX w. rozpoczyna się dobra koniunktura dla swarzędzkich stolarzy. Prawdziwą rewolucją w tej branży było wprowadzenie w 1890 r. mechanicznej obróbki drewna. Początkowo produkowano głównie na rynki lokalne, z czasem meble ze Swarzędza zaczęły trafiać do salonów w Polsce i w Niemczech. Wraz z sukcesami zwiększała się liczba stolarzy: w pierwszym dziesięcioleciu XX w. w Swarzędzu funkcjonowało 30 warsztatów, a po odzyskaniu niepodległości działało już 70 mistrzów, a oprócz tradycyjnych warsztatów pojawiły się też większe zakłady. Niezwykle ważną rolę w rozwoju swarzędzkiego rzemiosła odegrał miejscowy cech stolarski.

Zakład stolarski (lata 50. XX w.)

Figura stolarza przy Krześle XL

Swarzędzkie meble w Nowym Jorku (1938 r.):

O popularności mebli produkowanych przez miejscowych stolarzy świadczy zaproszenie na Wystawę Światową w Nowym Jorku. Co ciekawe, producenci zobowiązani byli jedynie sfinansować koszt wysyłki mebli do portu w Gdyni.

A-F Meble miejskie

Krzesło XL – figura stolarza

Krzesło XL

W 1995 r. w ramach promocji swarzędzkich mebli przed Salonem Meblowym Stolarzy Swarzędzkich ustawiono gigantyczne krzesło (wysokość 4,60 m, szerokość 1,65 m), wykonane z drewna sosnowego przez Stefana Gajewskiego. W 2011 r. krzesło zastąpiono nowym autorstwa Grzegorza Zaremby. Pod krzesłem w 2021 r. pojawiła się figura stolarza (autor Jan Śliwiński). Mebel wpisal się w krajobraz miasta jako charakterystyczny punkt orientacyjny.

Meblowanie miasta

Od 2009 r. podczas Józefinek przestrzeń miasta wzbogacana jest o niezwykle meble, wykonane przez członków Cechu Stolarzy Swarzędzkich. Dotychczas powstały m.in.: łóżko plażowe na przystani nad Jeziorem Swarzędzkim (autor Czesław Kowala), wieszak z ławeczką naprzeciwko dworca kolejowego (autor Grzegorz Zaremba), dwa krzesła przy Rondzie Tysiąclecia (autor Marek Burda), ławka i stół na placu Niezłomnych (autor Bogdan Nowacki) oraz regał na kwiaty na deptaku na os. Czwar-taków (autor Piotr Kasprzak).

Ławka i stół

Łóżko plażowe

1 Salon Meblowy Stolarzy Swarzędzkich

dawny Rzemieślniczy Pawilon Meblowy

Pawilon meblowy (1938 r.)

Po początkowym dynamicznym rozwoju branży na początku XX w. wielki kryzys gospodarczy dotknął również swarzędzkich stolarzy. Sytuację poprawił ich pomyślny udział w Targach Poznańskich w roku 1933. Rok później w Swarzędzu zorganizowano I Targi Meblowe. Sukces imprezy sprawił, że rozpoczęto budowę specjalnego pawilonu ekspozycyjnego o powierzchni 840 m² według projektu Edmunda Szafrąńskiego. Kolejna targi odbyły się już w nowym Rzemieślniczym Pawilonie Meblowym, otwartym w roku 1936, a do wybuchu II wojny światowej powtórzono je jeszcze dwukrotnie. Obecnie pawilon (już jako Salon Meblowy Stolarzy Swarzędzkich) stanowi siedzibę Cechu Stolarzy Swarzędzkich, do którego należy 75 członków (czynnych i honorowych). Wewnątrz znajduje się stała ekspozycja mebli, wyprodukowanych przez miejscowych rzemieślników.

Ekspozycja mebli w pawilonie

Reklama prasowa I Targów Meblowych w Swarzędzu (1934 r.):

Te sosny, brzozy, myrt i dąb | Drzewo różane – cytryna | Jesion i inne, które ząb | Piły bez serca ścina | Dziś cieszą oczy tłumnych rzesz | Gdyż są to cuda nowe | Odwiedz, jeśli je widzicie chcesz | Swarzędzkie „Targi Meblowe”.

2 Figura świętego Józefa

Swarzędzki święty Józef

Święty Józef z Nazaretu – opiekun ludzi pracy – od lat patronuje swarzędzkim stolarzom i tapicerom, a od roku 1996 całej swarzędzkiej społeczności. Sześć lat później w Swarzędzu powstała jego figura autorstwa Ewy Wanat. Wizerunek świętego odbiega znacznie od tradycyjnych przedstawień. Swarzędzki święty Józef to młody mężczyzna, bez zarostu, trzymający opiekuńczym gestem rękę na ramieniu małego Jezusa. Lilie umieszczone po lewej stronie postaci symbolizują czystość.

Swarzędzanie w ciągu roku dwukrotnie wspominają swojego patrona. 19 marca odbywają się oficjalne uroczystości ze specjalną sesją Rady Miejskiej, podczas której nadawane jest honorowe obywatelstwo miasta (tytuł otrzymał m.in. podróżnik Aleksander Doba), a Cech Stolarzy Swarzędzkich nagradza swych zasłużonych członków. Organizowane na początku maja Józefinki to radosne święto, którego bogaty program obejmuje występy artystyczne, Swarzędzkie Spotkanie Józefów, Grę Miejską Mebloberek, Józefinkowy Samochodowy Rajd Flagi oraz poczęstunek Strawą Świętego Józefa i Józefowym Plackiem. Imprezie towarzyszy Jarmark Świętego Józefa z wyrobami rzemieślniczymi i zdrową żywnością.

Symbol Józefinek

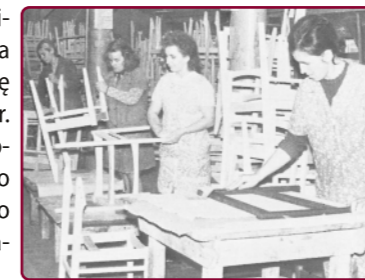
Wirtualne Muzeum Mebli – www.meble.swarzedz.pl:

historia mebli, przegląd mebli – od windsorskich po skandynawskie, technologia (konstrukcje, narzędzia, budowa i restauracja mebli), nazewnictwo meblarskie, swarzędzkie tradycje meblarskie, galeria zdjęć.

4 Swarzędzkie Fabryki Mebli Zakład Nr 2

dawna Specjalna Fabryka Krzesel i Stołów A. Tabaki

ogródki działkowe i hotel robotniczy. W fabryce działała Ochotnicza Straż Pożarna i wydawano gazetę zakładową „Segmenty”. W 1990 r. przedsiębiorstwo objęto pilotażową prywatyzacją, a rok później jako jedno z pierwszych zadebiutowało na giełdzie. Firma zakończyła działalność w roku 2011.

Swarzędzkie Fabryki Mebli

Gwara swarzędzkich stolarzy

centrabor – wiertło do drewna
chachlyrz – oszust
drapak – miotła z wierzbowych witek
fumel – błąd
gajga – wystający pręt
jadałka – komplet mebli do salonu
kista – drewniana skrzynia
krajzega – mechaniczna piła tarczowa
lejmkraca – skrobaczka
nojma – nielegalna praca; fuszerka
papudrok – niesolidny rzemieślnik

pucówka – maszyna do szlifowania
retynta – drobne przedmioty, narzędzia
rympolić – nieudolnie ciąć
sagabląt – brzeszczot piły
sypialka – komplet mebli do sypialni
szajba – podkładka pod nakrętkę
szpilorek – znacznik, rysik
sznyt – ostra krawędź
szrubwingi – drewniany ścisk
szyft – uczeń w zawodzie
waserwaga – poziomnica

Opracowanie tekstu, projekt i skład: Piotr Basiński. Współpraca: Joanna Szar, Julia M. Dymitrowska-Koch, Magdalena Malińska Murek, Hanna Jałocha, Wojciech Mania. Konsultacja: Aurelia Szafran-Bartoszek. Zdjęcia: Izabela Paprzycka, Jakub Pindy, Maciej Sobczyk, Archiwa Urzędu Miasta i Gminy Swarzędz, Cechu Stolarzy Swarzędzkich i Swarzędzkich Fabryk Mebli. Słowa gwarowe na podstawie Stanisławska M., *Ocalić zapomniane słowa, czyli gwara stolarzy swarzędzkich*: www.380.swarzedz.pl/publikacje.html. Partnerzy projektu: Urząd Miasta i Gminy Swarzędz, Cech Stolarzy Swarzędzkich, Swarzędzkie Centrum Historii i Sztuki, Poznańska Lokalna Organizacja Turystyczna, Poznań-Swarzędz 2022.

Rycina z katalogu fabryki Antoniego Tabaki (lata 30. XX w.)

3 Dom Antoniego Tabaki

Antoni Tabaka

Antoni Tabaka przybył do Swarzędza z Wrześni. Początkowo terminował w zakładzie stolarskim Henryka Knade. Po ślubie z Marią, córką swego pryncypała, w 1905 r. założył własny mały zakład stolarski, który w 1921 r. zatrudniał już 30 osób. Działalność nabrała tempa, gdy Tabaka zdecydował o ograniczeniu asortymentu do krzesel i stołów przy jednoczesnym uruchomieniu produkcji na skalę przemysłową. Zakład, w którym systematycznie wprowadzono nowe metody pracy i technologie, stał się pierwszą polską zmechanizowaną fabryką mebli, eksportującą połowę produkcji do Niemiec, Holandii i Turcji.

„Specjalna Fabryka Krzesel i Stołów” Tabaki (ul. Wrześcińska 7, obecnie 22), współpracowała z tartakiem parowym jego zięcia Franciszka Zawidzkiego (ul. Poznańska 25). Tabaka, choć fabrykant, wspierał rzemieślników, organizując spółkę akcyjną i cech stolarzy oraz włączając się w budowę pawilonu meblowego. Tuż przed II wojną światową w jego fabryce pracowało 270 osób. We wrześniu 1939 r. zakład przejęli Niemcy uruchamiając produkcję na potrzeby przemysłu lotniczego. Sam Tabaka wraz z rodziną został wysiedlony do Warszawy, a następnie trafił do Mathausen, gdzie zmarł tuż po wyzwoleniu obozu.

Dom Tabaki z pamiątkową tablicą

Wojskowe perypetie Antoniego Tabaki

Działalność rzemieślnicza Antoniego Tabaki zahamowało powołanie do armii pruskiej. Nie chcąc walczyć na froncie zachodnim w czasie I wojny światowej postrzeżeli się w nogę, co pozwoliło mu na upragniony powrót do Swarzędza.

6 Swarzędzkie Centrum Historii i Sztuki

dawna remiza Ochotniczej Straży Pożarnej

Swarzędzkie Centrum Historii i Sztuki powstało w budynku dawnej remizy strażackiej, przystosowanym do celów muzealnych. W środku znalazła się ekspozycja, która w nowoczesny sposób prezentuje historię i różnorodność kulturową Swarzędza. Można tam m.in. odbyć wirtualny spacer po dawnym Swarzędzu, odszukać znajome miejsca na makiecie miasta i wcielić się w rolę strażaka. Obiekt oferuje też bogaty program zajęć edukacyjnych (lekcje muzealne, warsztaty, prelekcje).

Swarzędzcy strażacy przed remizą (początek XX w.)

Zwiedzający w Strefie Stolarza

Centrum stanowi integralną część Swarzędzkiego Szlaku Meblowego, prezentując wielowiekową tradycję sztuki stolarskiej w mieście. Do dyspozycji zwiedzających pozostaje kilkustanowiskowa Strefa Stolarza. W jej części multimedialnej można zbudować wirtualny mebel i poznać nazwy (także gwarowe) narzędzi stolarskich. Druga część to historyczna ekspozycja prezentująca warsztat stolarski z pierwszej połowy XX w., katalogi wystawowe z targów meblowych oraz krótki rys historyczny przemysłu stolarskiego w Swarzędzu.